HRA NA KRVAVÉ KOLENO

SKOROHORORY A HALABALADY

JIŘÍ TRAXLER

COSMOPOLIS

COSMOPOLIS

HRA NA KRVAVÉ KOLENO

SKOROHORORY A HALABALADY

JIŘÍ TRAXLER

© GRADA Publishing, a.s., 2016
© Jiří Traxler
Illustrations © Lída Kejmarová
ISBN 978-80-247-5671-4

OBSAH

SKOROHORORY I 7–35

Jak jsem se stal slavným spisovatelem 7
Záhadný úsměv 13
Ochotníkova smrt 22
Černá seznamka 32

HALABALADY – PRVNÍ HRST 37–50

SKOROHORORY II 51–80

Výlet do hor 51
Druhý výlet do hor 63
Noc v ústavu 72
Linka nedůvěry 77

HALABALADY – DRUHÁ HRST 81–100

SKOROHORORY III 101–153

Jak jsem zavraždil svého souseda 101
Jak jsem se stal zpěvákem pop-songů 110
Umělecká společnost na Lemburku 122
Hra na krvavé koleno 138

HALABALADY – TŘETÍ HRST 155–173

SKOROHORORY IV 175–233

Zakusit dobrodružství 175
Láska k muzice 193
Ef jako Felicie 197

HALABALADY – ČTVRTÁ HRST 235–247

Své ženě Pavle,
která se mnou různé
skorohorory prožívá
ve skutečnosti

Povídky a připojené veršované texty vznikaly v šedesátých letech minulého století. Jejich jazyk byl už tehdy dosti stylizovaný, poněkud archaizující a naivizující, neboť záměrně čerpaly z obrazů a obratů literatury čtené pod lavicí (rodokapsy, krváky, erotické romány). Až na drobnosti jsou texty v zásadě zachovány v původní podobě.

Jak jsem se stal slavným spisovatelem

Stanu se slavným spisovatelem. Velmi se na to těším a celé dny na nic jiného nemyslím.

Včera už jsem byl se svou krásnou ženou za nakladatelem. Brávám ji občas s sebou na různá jednání, neboť dovede být znamenitou společnicí. Uvedl nás ramenatý tajemník, který svým drsným chováním zjevně zakrýval dojetí z nečekané návštěvy.

Nakladatel byl dočista šokován mou skvělou nabídkou, chvěl se radostí po celém těle, vzrušeně koktal a všiml jsem si, protože mám znamenitý postřeh, že je to člověk značně nesmělý, nátury slabošské. Během jednání se totiž neodvážil pohlédnout mi zpříma do očí a hleděl neustále stranou směrem k mé krásné ženě, jako by ona byla snad jakýmsi mým impresáriem. Jak to bylo legrační!

Dohodli jsme se, že každý pátek dodám jednu povídku, a pak že se uvidí. To se ví, že se uvidí. Talent, který ve mně dlouho dřímá, konečně vyklokotá napovrch a Etna světové literatury – od úpatí až po vrchol – se celá zachvěje v předzvěsti dosud nevídané erupce! Každopádně mám na to celý týden.

Doma jsem vyběhl do své pracovny, kterou jsem si nechal vybavit docela tak, jak pracovny slavných spisovatelů vypadají: přes celou stěnu se táhne knihovna s regály přetékajícími svazky autorových úspěšných děl (v mém případě se jedná zatím o pouhé makety), u velkého okna stojí mahagonový psací stůl s pracovní plochou velikosti menšího letiště a před ním se tyčí mohutné otáčecí, sklápěcí a zároveň houpací křeslo s malou ledničkou zabudovanou v lenochu. Udělal jsem si pohodlí a uvažoval.

O čem budu psát?

Začnu osvědčeným receptem, začnu psát o věcech kolem sebe a o svých pocitech na samém počátku Tvoření. Příběh se pak začne odvíjet už zcela automaticky.

Rozhlédl jsem se.

Z obrazu vpravo se na mě podivně ušklíbal nahý muž na koloběžce, vzácný obraz, stál mě spoustu peněz, město za oknem pomalu usínalo, v krbu pokojně praskala březová polena.

Uchopil jsem zlaté plnicí pero a začal psát:

Milý čtenáři! (Dobré oslovení, myslím.) *Začnu osvědčeným receptem, začnu psát o věcech kolem sebe a o svých pocitech na samém počátku Tvoření. Příběh se pak začne odvíjet už zcela automaticky.* (Dobrý začátek, a takový, řekl bych, netradiční.)

Rozhlížím se. Z obrazu vpravo se na mě podivně ušklíbá nahý muž na koloběžce, vzácný obraz, stál mě spoustu peněz, (to stál mě spoustu peněz jsem po krátkém zaváhání škrtl, každému je přece jasné, že já, slavný spisovatel a milovník umění, nekupuji obrazy v bazaru!) *město za oknem pomalu usíná, v krbu pokojně praskají březová polena.* (Březová jsem škrtl a nahradil slovem jilmová, potom jsem škrtl jilmová i polena a nechal jen v krbu pokojně praská. Poněvadž v krbu zatím vyhaslo, rozdělal jsem znovu oheň a pokračoval v práci. Tvoření je věc obtížná. Kde jsem to skončil? Aha, tady:) *... v krbu pokojně praská.*

Uchopil jsem zlaté plnicí pero a začal psát...

Další děj se zcela nečekaně automaticky odvíjet nepočal, a tak jsem chvíli lelkoval, načež jsem si napsané několikrát po sobě četl a kochal se jím. Pro začátek to není špatné – a teď dál.

Otevřel jsem příruční ledničku, zase ji zavřel, přistoupil jsem ke knihovně, zase od ní odstoupil, ale nenapadlo mě nic.

Ke čtvrté ráno jsem se vyčerpán odebral dolů do ložnice za svou krásnou ženou a ještě v jejím objetí myslel na to, jak se stanu slavným spisovatelem, na což ostatně v jejích objetích myslím už léta.

Druhého dne jsem se rozhodl, že to vezmu z docela jiného konce. Umělec, marná sláva, potřebuje doping, proč se za to stydět, spousta umělců tvoří zásadně pod vlivem alkoholu nebo drog. Začal jsem s alkoholem.

Zakoupil jsem pět lahví pětihvězdičkového koňaku, zavřel se nahoře a otevřel první láhev. Psaní mi šlo jako po másle. Do rána jsem popsal pět bloků, tři zápisníčky, veškerou zásobu kancelářského i dalšího papíru, obě své paže, obraz nahého muže na koloběžce a stěny, strop i podlahu pracovny. Zbytek jsem dodiktoval neznámým osobám, které jsem po telefonu postupně najímal jako stenotypistky. Nahý muž na mne mrkl a pomalu odjížděl, odrážeje se pravou nohou.

Když mě za tři dny vzkřísili, chtěl jsem začít s drobnými úpravami textu a opravami interpunkce jako každý pořádný spisovatel. Jaké však bylo moje překvapení, když jsem pohlédl do papírů. První stránky obsahovaly několik dětských říkanek, dvě zkomolené modlitbičky a jakési mystické nesmysly, zbytek se mi ani při nejlepší vůli rozluštit nepodařilo. Rukopis

jsem vlastnoručně zničil a také pracovnu jsem vybílil sám. Dvaadvacet stenotypistek (obého pohlaví), které se začaly trousit pro honorář, jsem přenechal své krásné ženě.

Bylo mi jasné: umělec potřebuje inspiraci přímo od života, musí nejprve něco dobrodružného prožít, než se pln zážitků pustí do samotné práce. Chopil jsem se této myšlenky, dále historické muškety visící na stěně a odebral se do blízké banky za účelem jejího vyloupení. Když jsem s manželčiným šátkem přes ústa temným hlasem vyzval zaměstnance banky, aby se vzdali, vypuklo všeobecné veselí. Všichni mě dobře znali jako podivínského souseda a považovali to za výborný vtip. Teprve když jsem nafackoval pokladníkovi, vzal celou záležitost osobně a zavolal na mě strážce zákona.

Na strážnici jsem se choval hrdě a sebevědomě, jak se na gangstera sluší, a požadoval jsem papír a tužku, abych hned v cele na pryčně mohl začít s první povídkou. Chovali se korektně, jak jsem očekával, ale psací potřeby nevydali: požadovali naopak ode mě pořádkovou pokutu, kterou jsem jim po krátkém handrkování jakožto rentiér hravě vyplatil z kapesného, načež mě propustili domů.

Moje krásná žena se mnou naoko nemluvila, ale dobře jsem si všiml, jak se celá dme stěží potlačovanou vášní ke mně, záhy již slavnému spisovateli.

A byl pátek, čas odevzdání slíbené povídky, a já neměl ani řádku. Žena se nervózně potloukala po bytě a ráda by mi byla pomohla, ale jak by ona, obyčejná, přízemní bytost, mohla mi pomoci s tvůrčími problémy. Moje krásná, dobrá žena, duše zlatá!

A tu jsem pochopil. Je třeba se odhmotnit. Všecko tělesné hodit za hlavu a zkoncentrovat Duševno. Mou záchranou bude jóga. S pomocí manželky jsem se postavil na hlavu, žena odešla dolů a já jsem – potupně stojící na hlavě a opřený rukama o podlahu – čekal, dostaví-li se nápad.

Dostavil se otrlý hromotluk a namířil na mě pistoli obrovské ráže (nevím sice přesně, co je to ráže, ale jistě něco velmi nebezpečného).

„Ruce vzhůru!“ zavelel a já připažil. Tím jsem ztratil rovnováhu a navzdory všem principům jógy padl na zem. Celý svět se náhle se mnou zatočil a byl jsem na pokraji mdlob.

„Vstaň, lotře,“ ozvalo se nade mnou. Pokyn patřil evidentně mně, a tak jsem vstal.

„Sedni si, ničemo!“

Uposlechl jsem výzvy a zapadl do křesla s nevábnou představou, že

budu přivázán, mučen, zastřelen a možná i bit. Individuum si zlověstně pohrávalo s kovovou hračkou (dobrý obrat: brzy ho použiji, budu-li mít ještě možnost) a obcházelo kolem mě ve stále se zmenšujících kruzích. Pak mi dalo z každé strany pohlavek a pravilo:

„A teď piš, darebáku, až se z tebe bude kouřit!“

„Ano prosím, pane gangstere, ale o čem mám psát?“ otázal jsem se zdvořile, ale se zlou jsem se potázal.

„To je jedno, hlavně už začni, nebo z tebe udělám fašírku! A neříkej mi gangstere, ty hajzle.“

To byl ovšem pádný argument, a tak jsem se pustil do psaní.

Hlavou se mi honily všelijaké myšlenky, ale jedna stále převažovala: odkud já toho padoucha znám? Ten zavilý pohled, ta zarputilá tvář, i ten jeho drsný hlas mi byl povědomý.

Stál proti mně opřen o rám okna a mířil mi pistolí přímo mezi oči. Na chvíli jsem se ve své práci zamyslel.

„Proč nepíšeš, co je s tebou, parchante?“ vyštěkl nasupeně, a hned jsem si pomyslel, že to určitě zařadím do některé ze svých příštích povídek.

„Jaké i se píše ve slově medvídek, pane zločinec?“ zaprosil jsem o radu. Leč marně.

„Na tom nezáleží, ty blbče, neulejvej se a piš dál. A vůbec, co to píšeš za kraviny?!“

Pero svištělo po papíře jako namydlený blesk.

O půlnoci pohlédl nezvaný host na hodinky a poručil: „Poslední větu, smrade!“ (Skvostné – jen to všechno nezapomenout!)

„Ještě nejsem u pointy,“ zaprotestoval jsem.

„Na to se vykašli, idiote, dej to sem a pracky nahoru!“ Shrábl rukopis do kapsy a měl se k odchodu. „A příště si pospěš, líná kryso, mohlo by to dopadnout hůř, neradi čekáme na své zakázky.“ A zmizel.

Teď se mi rozsvítilo. Byl to on, nakladatelův tajemník. A dnes je pátek a já jsem nedodržel termín. Inu, byznys se ubírá tvrdými cestami, ale nakonec – účel světí prostředky. První povídka je na světě. Marně jsem uvažoval, o čem vlastně pojednává, ale pak jsem mávl rukou a sešel dolů za svou krásnou ženou.

Když jsem jí vyprávěl o svém zážitku, smála se rozkošně a řekl bych, že na mě byla pořádně hrdá. Celá byla roztoužená, skoro jsem ji nepoznával. V jejím objetí jsem opět ustavičně myslel na to, že už vlastně skoro *jsem* slavným spisovatelem. A zároveň jsem si dal závazek, že příští týden dokončím povídku včas, abych nepřidělával svému nakladateli starosti a jeho tajemníku práci.

Ale historie se bohužel do detailu opakovala a povídka začala vznikat opět až před ústím vražedné zbraně, za nelidského úšklebku spolehlivého tajemníka.

Když jsem se po čase zdvořile vyptával nakladatele, kdy počítá s vydáním mých prvních prací, ujistil mě, vlastně mou ženu, neboť ta tam byla zase se mnou a on zase hleděl vyhýbavě směrem k ní, že ten den už se blíží. Na dotaz, co a jak s honorářem, chlácholivě odvětil, že prý hned po korekturách. Dobrá, pomyslil jsem si, rád počkám. I dítě, dílo přírody, je třeba donosit, natož dílo umělecké.

Po několika měsících své spisovatelské kariéry jsem získal v tom zdánlivě potupném způsobu práce takovou rutinu, že jsem byl s povídkou hotov dávno před půlnocí, a pyšný na své pokroky, radostně jsem podával tajemníkovi čerstvý rukopis. Gorila pohlédla na hodinky a zařvala: „Copak nevíš, ty zparchantělý fracku, že šéf chce ode dneška dvě povídky?! Honem se pusť do té další, než ti zpřerážím hnáty, pisálku!“

Tu poslední nadávku, toho pisálka, si mohl odpustit, to bylo nezdvořilé, ale tihle námezdní slouhové mají všelijaké mouchy, v jádru to přece jistě myslí dobře. Začal jsem tedy psát druhou povídku, ale neměl jsem ji ještě ani z poloviny pod střechou, když mi o půlnoci vytrhl papíry z ruky a zmizel. Kde jen se v lidech bere tolik netrpělivosti.

Po dalších týdnech začalo nakladatelova tajemníka podivné poslání zjevně nudit, často mě vyhnal z křesla a sám v něm klimbal s pistolí na kolenou, zatímco já jsem pracoval na zemi nebo na stoličce.

Když tak zase jednou pokojně usnul, obě povídky byly dokončeny a do půlnoci daleko, sebral jsem mu z čiré legrace – jak už to my umělci občas dovedeme – revolver z klína a rozhodl jsem se, že jím postraším svou krásnou ženu. Byl to hloupý nápad, jistě už spí a mohla by se ošklivě vylekat, jenže v tu chvíli jsem byl tím humorným výmyslem nadšen.

Kráčel jsem pomalu po schodech dolů a překvapilo mě, že z ložnice slyším podivné zvuky, smích a skřípění, a dokonce jsem zaslechl hlahol mužského hlasu, který pravil: „... a ten blázen si myslí, že by ty jeho kraviny někdo četl.“ Následoval rozkošný smích mé krásné ženy a znovu zvuky. Ještě se dívá na televizi, došlo mi, chuděra malá, jak ji teď zanedbávám. Umění si však žádá oběti.

Vtrhl jsem do ložnice, abych uskutečnil tu povedenou taškařici, pistoli třímaje před sebou.

Moje krásná žena a můj plešatý nakladatel seděli v našich měkoučkých

manželských postelích, pili skotskou, kouřili dlouhé cigarety a oděni byli velmi spoře.

„To je hanba," pravil jsem a všiml si, že revolver držím stále v ruce. Nakladatel začal blekotat něco o korekturách a mával nějakými papíry. Ale mě neobelstil.

„To je hanba," opakoval jsem znovu a napadlo mě, že v některé z dalších povídek této věty rozhodně použiji.

„Budete střílet, nebo to vyřídíme jako chlapi?" tázal se zbaběle nakladatel a pokoušel se zakrýt svazkem papírů svou směšnou nahotu.

„Ani jedno, ani druhé, nýbrž hned teď zatelefonuji vaší manželce, aby se přijela podívat." A kradl jsem se k telefonnímu přístroji.

„To neuděláte," zavyl plačtivě, „neboť je představenou chirurgické kliniky a povahy velmi prchlivé!"

„Neudělám," souhlasil jsem k jeho překvapení, „ovšem pod jedinou podmínkou. Že totiž ty mé ‚kraviny´ okamžitě vydáte knižně!"

Oba omdleli a až do rána jsme je s rozespalým tajemníkem ošetřovali. Docela fajn chlápek, ten tajemník.

A tak jsem se stal slavným spisovatelem.

Nebylo to snadné a mohu za to tak trochu poděkovat své krásné ženě, která se mi později stydlivě přiznala, že to všechno schválně tak šikovně navlékla, aby urychlila můj postup. Svou první knížku povídek jsem jí z vděčnosti dedikoval.

Jak je dobré mít krásnou ženu!

Záhadný úsměv

Byl jsem právě v nemilé finanční tísni, když mě navštívil přítel. Neviděli jsme se dobrých pět let, a tak bylo uvítání bouřlivé.

„Mám pro tebe báječný džob," pravil s neskrývaným nadšením.

Poněkud jsem se zachmuřil, neboť právě před pěti lety pronesl se stejným nadšením něco podobného, a pak se ukázalo, že po mně chce, abych mu pomáhal s distribucí značného množství sádry, ale považte: v drobounkých balíčcích asi po dvou dekagramech. Hned se mi zdálo podivné prodávat sádru v tak nepatrných dávkách, když mi však sdělil obrovskou sumu, kterou bych měl za jediný balíček požadovat, rozesmál jsem se tomu srdečně a návrh rozhodně odmítl. Zapřísahal mě, abych na celou záležitost zapomněl, abych o tom nikde s nikým nemluvil, a že si tedy přizve jiného pomocníka. Slíbil jsem, že věc udržím v tajnosti, přece mu nepokazím obchod.

Což o to, já jsem dokázal mlčet jako hrob, ale můj přítel chudák ve věci toho svého nového kumpána neměl právě šťastnou ruku. Ukázalo se, že je to člověk nepraktický, podivín, který ve svém volném čase navíc amatérsky pěstuje umění, dokonce se o tomto pomocníkovi říkalo, že chodí pravidelně *zpívat* do nějakého vlastenecky zaměřeného sboru (tuším Sbor národní bezpečnosti či jak se to jmenovalo).

Přítel se pak pět roků neukázal, jako by se do země propadl. Už jsem si myslel, že se snad na mě hněvá, když se tedy nyní po létech znovu objevil a znovu byl pln elánu a podnikavosti.

„Jaký džob?" zeptal jsem se opatrně.

„Budeš kupovat a prodávat staré obrazy."

„Což o to, nápad je to asi dobrý," připustil jsem, neboť nerad komukoli kazím radost nejapným zpochybňováním jeho podnikatelského nadšení, „nevím však, zda bych se na to hodil, vždyť obrazům navíc vůbec nerozumím. Pravda ovšem je, že jako dítě jsem pěkně maloval a z kreslení jsem měl ve škole vždycky za jedna."

„Obrazům rozumět nemusíš," uklidnil mě, „to by ti v práci jen překáželo. Stačí, když se zachováš podle mých pokynů."

„Dobrá," přitakal jsem, „a v čem by ta má práce spočívala?"

Usedli jsme na bedny od zeleniny, které v mém prostém bytě vkusně

nahrazovaly nábytek, přítel usrkl whisky, já malinové šťávy, a zasvěcování do tajů prodeje starých obrazů započalo.

„Občas ti pošlu zákazníka, přinese starý obraz a ty ho od něho koupíš za dvě stovky. Jak vidíš, zatím je to jasné."

„Není," opáčil jsem, „kde seberu dvě stovky?"

Přítel vyňal z náprsní kapsy svazek bankovek, několik jich láskyplně oddělil a položil přede mne. „To je do začátku," vysvětlil.

Vyprávění mi hned připadalo daleko poutavější, dokonce jsem se soustředěně předklonil, aby mi ani slovo neuniklo.

„Zakoupený obraz uschováš. Po určité době ti pošlu kupce. Ale pozor, mohl by přijít i kupec náhodný."

„Náhodný kupec?"

„Ano, prostě někdo z ulice, nahodilý kolemjdoucí, jenž by neměl s naším obchodem nic společného. Proto budeš jednat jen s tím, kdo zná smluvené heslo."

To se mi zdálo zajímavé a napínavé.

„Jak bude znít takové heslo?" vyhrkl jsem dychtivě.

„Podívej, zákazník přijde a řekne: – Koupím starý obraz. – Jak starý? zeptáš se. – Velmi starý, nejstarší, co máte, odvětí. – Račte si vybrat, vybídneš ho a zavedeš do improvizovaného ateliéru, kde budeš mít vystaveno několik starých obrazů, ale ten, o který se jedná, mezi nimi nebude. Zákazník si je prohlédne a řekne: – Starší nemáte? – Mám, odpovíš, ale není na prodej. – Dobře zaplatím, zaprosí zákazník. Teprve potom vyjmeš obraz ze skrýše a uskutečníš obchod."

Přítel se odmlčel.

Využil jsem přestávky a zeptal se netrpělivě: „A kdy řekne to heslo?"

„To *celé* je heslo, cožpak to nechápeš?" udivil se přítel.

„Tak dlouhé heslo si nikdo nedokáže zapamatovat," protestoval jsem, „a zvláště ne já, který si musí každou sebemenší povinnost zapisovat na papírek a ten pak nemůže najít."

„Takové heslo si zapamatuje každý blbec," ujistil mě přítel, „ale když jinak nedáš, napíšu ti ho na papír šifrovaným písmem; ovšem kdyby něco, tak ten papír sníš."

„Jak to – kdyby něco?" otázal jsem se podezíravě.

„Kdyby třeba, já nevím... prostě ho sežereš."

„Než bych jedl papír a učil se tajné písmo, raději si heslo zapamatuji," připustil jsem a další tři dny jsme se věnovali nácviku hesla.

+

Musím uznat, že přítel měl se mnou svatou trpělivost, jen chvílemi, když už ho vyučování počalo zmáhat, poslal si mě pro láhev whisky, takže třetí den k večeru nezbylo z jeho svazečku bankovek nic. Když dopil poslední kapku, nabídl jsem mu sklenku malinové šťávy. Zdvořile ji odmítl a zahodil směrem ke mně. Sotvaže mě vzkřísil a ovázal mi poraněné čelo, zjistili jsme oba s uspokojením, že heslo již jako zázrakem ovládám zpaměti.

„Jakou rozumnou částku mám za starý obraz požadovat?“ optal jsem se věcně.

„Dva tisíce,“ oznámil přítel. „To je přece kšeft, ne? Za dvě stovky koupíš, za dva tisíce prodáš!“ A udeřil mne povzbudivě do zad.

„Což o to,“ přiznal jsem, „ale kolik z toho dostanu já?“

„Jak, kolik dostaneš? Necháš si prostě všecko. Samozřejmě z toho musíš financovat další koupě, ale osmnáct stovek ti zůstane z každého obchodu.“

„A co ty?“ podivil jsem se.

„O mě se nestarej, já si na své také přijdu.“ A ještě se tomu chudák ďábelsky zasmál. „Tak co říkáš, platí?“

„Platí,“ souhlasil jsem už bez zaváhání a v duchu si pomyslel, vzpomenuv znovu na případ se sádrou, že můj přítel je přece jenom slušně řečeno naivní nadšenec.

A tak jsme si plácli.

Obchod kvetl znamenitě. Zákazníci přinášeli čas od času staré obrazy, malé i velké, krásně barevné i značně vybledlé, a jiní si je odnášeli lehčí o dvě tisícovky, a přesto navýsost spokojeni.

Prodej probíhal vždy přesně podle plánu. Koupím starý obraz, pravil zákazník, jak starý? otázal jsem se já, velmi starý, odvětil on – a tak dále až po předání obrazu, přijetí peněz, srdečné potřesení rukou a uspokojený obličej zákazníkův. Všechno klapalo jako na drátku.

Stával se ze mě zvolna bohatý muž, a protože jsem měl spousty volného času, začal jsem si z dlouhé chvíle jen tak sám pro sebe malovat. A ono to šlo. Dětský talent se nevytratil, nevyprchal, spíše naopak. Jako předlohy k mým malířským pokusům sloužily ty spousty obrazů, které mi procházely rukama, zdokonaloval jsem se v míšení barev, v propracovávání detailů a dokonce jsem některé své výtvory zkoušel patinovat. Bavilo mě to nesmírně a stával se z toho postupně můj koníček.

A nejen to. Ze soukromého zájmu jsem studoval díla o výtvarném umění, listoval životopisy slavných malířů a nahlédl občas i do učebnic – Anatomie pro výtvarníky, Umění portrétu, Krajinářství v noci, Jak na akt (a jak

z něho) a podobně. Tím jsem získal tolik vědomostí, že mně bylo vysloveně líto nechávat si je pro sebe a sobecky je tajit před méně rutinovanými znalci umění.

Navíc jsem měl pocit, že moji zákazníci mají přece právo dozvědět se za své peníze všelicos zajímavého o mistru, jehož dílo právě zakoupili. Co nestálo v monografiích, doplnila má fantazie, a tak jsem občas při transakci prohodil třeba: „Představte si, že Rembrandt byl barvoslepý."

„Není možná!?" zajíkl se zákazník.

„Ovšem, a tím jsou konečně vysvětleny jeho originální barevné odstíny, ten proslulý šerosvit, a když se podíváme na reprodukci jeho známého díla..."

Zatímco jsem listoval v knize, abych nalezl zmíněnou reprodukci, zákazník se podezřívavě rozhlédl a zmizel.

Jiného milovníka obrazů jsem šokoval tvrzením, že Raffael byl levák, a to tak zarytý, že když mu pro krádež selete usekli levou ruku, nechal si zhotovit speciální štětec a nadále maloval pouze levou nohou, z kteréhožto období ostatně pochází většina jeho nejkrásnějších děl.

Při prodeji jednoho Tiziana jsem se zdvořile zeptal netrpělivého zákazníka: „Nezdá se vám cena příliš vysoká?"

„Ne," vyhrkl, „je to o. k."

„Totiž, abyste rozuměl," nenechal jsem se odbýt, „Tizian používal speciálních barev, které si sám vyráběl z bahna, zlatého prášku a žabince, a tím se nám jeho obrazy dneska prodražují. Kromě toho měl sedmnáct nemanželských dětí, na které platil nestydatě vysoké částky, takže..."

„Dejte to sem," zařval zákazník, „a nechte si své kecy. Tady jsou prachy a sbohem."

„Nu prosím," omlouvám se, „chtěl jsem jen, abyste snad neměl pocit, že vás chci vzít na hůl..."

Práskl dveřmi. Milovníci starých obrazů jsou lidé podivínští a často nedůtkliví, zvláště když – byť v dobrém úmyslu – otřesete jejich zidealizovanou představou o milovaném mistru.

Jinak probíhal můj život tou dobou nezvykle klidně. Jako soukromý galerista jsem získal jisté renomé, domovník mi říkal pane galerka, což mi lichotilo, stále jsem hodně maloval a četl – výtvarné publikace, galerijní věstníky i denní tisk, zejména senzační zprávy o množících se krádežích vzácných obrazů mne vzrušovaly, a přiznám se, pobuřovaly. Jako poctivého obchodníka se starými obrazy se mě osobně dotýkalo, že někdo dokáže necitlivě zcizit vzácné dílo, místo aby se úpěnlivou prací domohl peněz

a obraz si počestně zakoupil. Ale kromě nás, poctivců, jsou zkrátka na světě i padouši, s tím už je třeba se jednou smířit. A ti darebáci jdou dokonce tak daleko, že při krádeži a přepravě kradených obrazů používají střelných zbraní. Jak neumělecké! Byl jsem tím tak roztrpčen, že se mi o tom i v noci zdálo, a několikrát jsem se dokonce probudil s pocitem, že se někde nablízku ozývá střelba. Co všechno neudělají nervy.

A pak přišel mužíček s Monou Lisou.

Znal jsem ho podle vidění, nebyl tu poprvé, ale to, co přinesl tentokrát, mě značně rozladilo. Byl to tak viditelný padělek, až jsem se zachvěl odporem nad mužíčkovou drzostí. Obraz byl celý popraskaný, barev značně vyrudlých, v levém dolním rohu byl dokonce hrubě natržen a co hlavní – neměl ani rám, přinesl ho vyříznutý a srolovaný do trubičky.

„Tento obraz nekoupím!“ prohlásil jsem rezolutně a hodlal návštěvníka vyprovodit. Mužíček zesinal.

„Ale to snad ne, vždyť je to krásná práce...“

„Je to bezcenný brak,“ přerušil jsem ho nemilosrdně, „a nestojí ani za zlámanou grešli. Jsem počestný obchodník, navíc uznávaný znalec,“ pokračoval jsem sebevědomě, „a nenechám se oblafnout.“

„Jenže mně bylo řečeno,“ škemral, „že zboží koupíte, já se s tím nemohu vrátit, prosím pěkně, kupte ten obraz,“ koktal mužíček ustrašeně a rozčileně si mnul bradu.

„Nekoupím – a dost!“

Padl přede mnou na kolena a rozplakal se. Ale já jsem zůstal neoblomný, i když, to musím přiznat, také *mně* vstoupily do očí slzy soucitu. Člověk zabývající se uměním je přece jen citlivější než nějaký přízemní ničema.

Abych poněkud zakryl svou chvilkovou slabost, vybafl jsem na mužíčka: „Chlape, neřvěte mi tady a pakujte se odsud. A ten šmejd, tu amatérskou kopii si vezměte s sebou!“

„Ne, to nemohu, to prosím ne, to ne,

to nesmím," vzlykal mužíček. „Víte co? Dám vám ho zdarma, vezměte si ho, prosím..."

A než jsem stačil zaprotestovat, vyskočil, prolétl dveřmi a byl pryč.

Znechuceně jsem dvěma prsty uchopil tu zaprášenou ohavnost a založil do rohu místnosti. A naráz na celou příhodu zapomněl.

Kupec přišel už druhého dne. Byl to vysoký muž zapadlých očí a zastřeného hlasu, na čele měl dlouhou jizvu a na tváři podivnou skvrnu. Úplně čerstvý zákazník. Dával jsem si tedy dobrý pozor, zda správně ovládá heslo.

„Koupím starý obraz," zahuhlal.

„Jak starý?" tázal jsem se.

„Velmi starý," pokračoval ve shodě s obvyklým postupem, „nejstarší, co máte."

„Račte si vybrat," vybídl jsem ho povzbudivě a zavedl do ateliéru.

Na rozdíl od všech ostatních, kteří už u mě nakupovali, nerozhlédl se kolem sebe jen zběžně, nýbrž dychtivě se ponořil do studia vystavených obrazů, prohlížel je zblízka i zdálky, hladil prsty, poklepával na rámy, studoval plátna proti světlu, nejsou-li napadena molem nebo červotočem, nasliněným prstem zkoumal akvarely, a když při prohlídce jedné kresby tužkou vytáhl z kapsy kousek pryže a začal zkoušet pravost tužkokresby tím, že se chystal na jejím okraji něco vygumovat, ujistilo mě to v tom, že se zřejmě jedná o na slovo vzatého odborníka.

„Nuže?" tázal jsem se, když pečlivou prohlídku obrazů a kreseb dokončil.

Tvářil se zklamaně.

„Starší nemáte?" zeptal se rozpačitě, ale bylo mu jasné, že asi nepochodí.

Nyní jsem byl na rozpacích zase já. Heslo velelo, abych přitakal, ale skutečnost, že nemám právě nic čerstvého na skladě, mluvila o opaku. Náhle jsem se rozvzpomněl na ten zaprášený padělek a ulevilo se mi. Zkusím mu ho nabídnout, zákazník zdvořile odmítne, protože takový obraz určitě nekoupí, a já nemusím domluvené heslo porušit.

„Mám," odvětil jsem tedy, „ale není na prodej."

V zapadlých očích mu svitla naděje.

„Dobře zaplatím," vyhrkl, „kde ho máte?"

Vyštrachal jsem odkudsi onu ruličku. „Ale tento obraz, jak vidíte, opravdu nemohu prodat," omlouvám se. „Já nabízím zásadně originály, a tohle je bezcenná nepovedená kopie, zřetelný padělek," omlouvám se, „navíc nevydařený a poškozený. Podívejte se, vždyť tady je to snad ještě mokré nebo co..."

Sotva mě poslouchal, stál beze slova, dlouze prohlížel plátno a jeho tvář zvolna měnila barvy.

Teď se mi vysměje, očekával jsem, možná mě i urazí či sáhne k inzultaci, a nejhorší je to, že bude v právu. Nic podobného se však nestalo.

„Co stojí ten obraz?“ zeptal se.

„Dva tisíce!“ vyhrkl jsem, jak jsem měl naučeno. Ale hned mě to zamrzelo a v duchu jsem usilovně přemýšlel, jak bych tu astronomickou částku rozumně zdůvodnil.

„Dva tisíce?!“ užasl, jak jsem očekával, a zapadlé oči mu div nevypadly z důlků. „Vy si snad děláte srandu?“

„Já vím, je to mnoho, ale...“

„Mnoho?“ zvolal, „je to směšně málo. Takovouhle nádheru za dva tisíce! To je zadarmo...“

„Totiž,“ hbitě jsem z toho vymanévroval a šel mu ruličku dozadu k přeplněnému stolu zabalit do hedvábného papíru, „on i tu předlohu, tedy originál, Leonardo tehdy dost odbyl, víte...“ Hovořil jsem teď zády k němu a pečlivě balil jeho ruličku.

„Odbyl?“ nevěřil zákazník svým uším.

„Ano, odbyl,“ už jsem byl zase ve svém živlu, „on měl Leonardo s tím obrazem vůbec spousty problémů, žena mu utekla s postilionem a modelka, se kterou právě žil, bytost nevzdělaná, prostá jakéhokoli vztahu k umění, ho týrala, schválně mu schovávala barvy a při práci ho lechtala.“

„Neříkejte?!“ divil se zákazník, „a jak to všechno víte?“

„To už jsou dnes všeobecně známé věci, bádání značně pokročilo a mnohé nám odhalila da Vinciho korespondence, kterou si vyměňoval s později upálenou merhyní Františkou prostřednictvím jistého pacholka, tedy katova pacholka, abyste rozuměl – a tak dnes jeho obrazy ve světle historických faktů ztrácejí na ceně.“

„Poslyšte, o tom mi musíte povědět víc,“ zaprosil muž.

„Milerád,“ a nabídl jsem mu místo nadšen skutečností, že konečně někdo trpělivě vyslechne mé pilným studiem nabyté vědomosti, „při tvorbě originálu tohoto obrazu kupříkladu právě trpěl úplavicí, a tak od rozpracovaného díla neustále odbíhal, však podle toho to také vypadá. Navíc mu během práce utekla i modelka, takže v závěrečných fázích mu stál modelem jeho podomek, muž velmi šeredný s tváří zohyzděnou neštovicemi, jež mimo jiné právě řádily v okolí, a mistrovi během tvorby hrubě nadával, jak už to podomci ani jinak nedovedou, řka, že to nemá zapotřebí dělat tatrmana nějakému mazalovi...“

Takto jsme si hezky povídali celé odpoledne, nakonec zákazník opatrně vsunul zabalené plátno do důmyslného pouzdra, které jsem původně považoval za turistickou hůl, a zaplatil mi dvojnásobek požadované ceny, ačkoli jsem se zdráhal a namítal, že Leonardo sám svého času originál obrazu vzteky natrhl, aby ho na něm nikdo neloudil ani zadarmo, tak byl roztrpčen obludností, kterou ve slabé chvilce vytvořil.

Pak jsme se rozloučili.

Za několik dní přišel další zájemce.

„Koupím starý obraz," prohlásil.

„Žádný nemám," ujistil jsem ho, a než se stačil vzpamatovat z překvapení, vystrčil jsem ho ze dveří. To se mi ještě nestalo, aby mi přítel posílal kupce, když zrovna nemám nic nového na skladě. Byl to zřejmě nějaký ten náhodný zákazník, který se nějak doslechl o mé živnosti.

Usedl jsem a znovu se zahloubal do četby novin, kde byla právě obšírná reportáž o uloupení slavné Mony Lisy. Kroutil jsem hlavou nad nehorázností pachatelů a poněkud naivně uvažoval nad tím, že obraz je pro ně stejně prakticky bezcenný, protože by se asi sotva našel blázen, který by koupil takovou kradenou vzácnost. Údery na dveře přerušily mé rozjímání. Do místnosti vpadl člověk, který tu byl před chvílí, a za ním můj přítel. Nebyl asi právě v nejlepší náladě, poněvadž mě popadl za krk, vyzdvihl do výšky a začal mnou třást.

„Copak, copak," chlácholil jsem ho sípajícím hlasem, „špatně jsme se vyspali?"

„Ty darebáku!" řval, „kde je?"

„Kdo?"

„Ten obraz!"

„Jaký obraz?" zachroptěl jsem s předstíraným zájmem a marně se snažil dosáhnout špičkami nohou podlahy.

„Jaký obraz!" ječel, „on se ještě ptá! Honem to vysyp, než z tebe vytřesu duši."

Teprve po chvíli jsem poloudušený pochopil, že se mu jedná o tu hnusnou napodobeninu, kterou se mi před nedávnem podařilo tak výhodně prodat.

I snažil jsem se vyprávět příteli celý případ doslova tak, jak se odehrál, povzbuzován přitom jeho kopanci a dokonce slovními hrubostmi. Můj přítel dovedl být někdy poněkud vulgární, v jádru byl však povahy ušlechtilé.

„Co mi to tu vyprávíš za pohádky?!" řičel chvílemi, a já se jen doneko-